

Prameny k dějinám československé kinematografie

Shromažďování dokumentů k dějinám čs. kinematografie se datuje od 2. poloviny 40. let. Dlouhá léta však tyto materiály nebyly odborně zpracovány a byly ukládány v nevhodných prostorách. Teprve v několika posledních letech započalo oddělení písemných archiválií Filmového archivu Českého filmového ústavu s jejich systematickým zpracováním, jsou pořizovány inventurní soupisy a materiály jsou uloženy v archivních kartonech na pracovištích FA ČFÚ v Pštrossově ul. 1.

Sbírka pozůstalostí obsahuje pozůstalosti významných českých filmařů hlavně předválečného období (např. Frič, Wasserman, Schmitt, firma Bratří Deglové, Brichta, Smrž a další). Sbírka dokumentů z historie čs. kinematografie je velmi rozsáhlá a je zpracovaná pouze částečně. Obsahuje materiály z předválečného období, dále pak z poválečného znárodňování čs. kinematografie a z 50. let. Dokumentuje např. činnost filmových společností, jednotlivých kin a filmových půjčoven, vznik filmů atd.

Časopis *Iluminace* bude pravidelně přinášet informace o nově zpracovaných pozůstalostech a dalších dokumentech.

Václav Wasserman (vl. jménem **Václav Vodička**, 1898 – 1967), scenárista

a režisér. Scenáristicky spolupracoval např. s Karlem Lamačem a Martinem Fričem, jako režisér natočil několik filmů. V prvních poválečných letech se jeho filmová tvorba prolínala s působením na pražské FAMU, později se pedagogické činnosti věnoval výhradně. Významná je i jeho publikační činnost, které se věnoval zejména v 50. a 60. letech. V mnoha článcích přibližoval čtenářům „dávnověk“ českého filmu a jeho nejvýznamnější osobnosti. Vydal i knihu nazvanou *Václav Wasserman vypráví o starých českých filmařích* (Praha, Orbis 1958).

Dokumentace ČFÚ získala Wassermanovu pozůstalost koupí od jeho rodiny. Fotografie v ní obsažené byly bohužel již dříve zařazeny do sbírky fotografií, takže původní fotografickou kolekci nelze dnes rekonstruovat. Pozůstalost je inventurně zpracována a uložena v 8 archivních kartonech.

Pozůstalost zabírá časový úsek od 20. do 60. let tohoto století. Nejrozsáhlejší jsou soubory scénářů a filmových náměrů (k unikátním patří např. scénáře k filmům *Trhání* a další) a vlastních rukopisů (tj. novinových a časopiseckých článků, esejů a vzpomínek; zajímavé jsou zejména vzpomínky na osobnosti české kinematografie – Sašu Rašilova, Karla Lamače, Josefa Ro-

venského, Vlastu Buriana a další). Oddíl korespondence obsahuje dopisy soukromé i úřední povahy, zahrnuje období od 2. pol. 20. let do let 60 (např. 22 dopisů Karla Lamače z let 1929 – 1946, 12 dopisů Slovenské filmové společnosti z let 1946 – 1948 apod.). Rukopisy cizí obsahují články, vzpomínky, filmové náměty a scénáře Wassermanových přátel a spolupracovníků (např. Václava Hlavy, J. S. Kolára, Vladimíra Škutiny a dalších) a také rukopisy sborníků o Josefu Rovenském a Karlu Smržovi. K inventárnímu soupisu je připojen seznam pseudonymů, pod kterými Wasserman publikoval, seznam filmů, na kterých se scenáristicky a režijně podílel a jeho bibliografie.

Věra Ferbasová (1913 – 1976), herečka. Začínala v Divadle Vlasty Buriana a na počátku 30. let se prosadila i ve filmu. Největších úspěchů dosáhla jako komediální herečka. Po únoru 1948 byla obviněna z protistátní činnosti, uvězněna a posléze jí byla znemožněna umělecká činnost. Až koncem 50. let se znovu začala objevovat ve filmu a v 60. letech dosáhla značného ohlasu jako charakterní herečka v divadle (Činoherní klub) i ve filmu (*Penzión pro svobodné pány*).

Pozůstalost, kterou Filmový archiv získal, je uložena v 1 kartonu. Zahrnuje časové období od 30. do 70. let tohoto století. Obsahuje korespondenci (20 ks) týkající se žádosti o přiznání osobního starobního důchodu, propagační letáky k filmům a výstřižky z dobového tisku o filmech Věry Ferbasové. K pozůstalosti je připojena její kompletní filmografie.

Martin Frič (1902 – 1968), režisér. Začínal ve 20. letech jako herec v kabaretech, později pracoval u filmu jako kameraman, scenárista a herec. Již v období německého filmu se prosadil jako filmový režisér

a kontinuálně natáčel filmy až do konce 60. let. V poválečné kinematografii Frič zaujímal významné funkce (např. předseda Sdružení tvůrčích uměleckých pracovníků aj.). V 60. letech spolupracoval i s televizí.

Filmový archiv získal Fričovu pozůstalost koupí od jeho rodiny. Pozůstalost však byla uložena nevhodným způsobem, nelze tedy určit, je-li úplná. Nyní je inventárně zpracovaná a je uložena ve 12 kartonech. Zabírá časový úsek od 10. do 60. let tohoto století. Nejrozsáhlejší je soubor vlastní korespondence. K nejzajímavějším patří dopisy spisovatele Jaroslava Žáka (46), které ukazují genezi jejich společných filmů, a osobní dopisy Anny Ondrákové, které pocházejí z 20. let. Dále pozůstalost obsahuje osobní dokumenty, kompletní sadu školních vysvědčení, pracovní smlouvy z let 1920 – 1926. V oddíle rukopisy vlastní jsou např. scénáře k filmům *Páter Vojtěch*, *Kristián*, *Jánošík*, unikátní rukopis scénáře *Divé Báry* a další. V rukopisech cizích jsou zejména lektorské posudky filmových námětů a scénářů a několik filmových námětů. Oddíl různé obsahuje např. zápisy z porad dramaturgických skupin (40. léta), propagační materiály k filmům. Dále pozůstalost obsahuje ceny a vyznamenání, která Frič dostal za své filmy. Rozsáhlá je sbírka fotografií, ve které jsou snímky z Fričových filmů a z jejich natáčení i fotografie osobní.

Ivan Jandl (1937 – 1987), dětský herec. Za roli ve filmu Freda Zinnemanna *Poznamenání* (Die Gezeichneten – The Se-arch) získal v roce 1947 Oscara a Zlatý Globus. Po této významné roli vytvořil ještě několik menších dětských rolí v českých filmech, později se již této práci nevěnoval. Pracoval jako novinář (např. v rozhlasu) a celý život se amatérsky zabýval divadlem.

Filmový archiv získal Jandlovu pozůstalost od státního notářství pro Prahu 8. Je uložena v 1 kartonu. Zabírá časový úsek od 40. do 70. let tohoto století. Obsahuje však hlavně materiály týkající se Jandlovy divadelní činnosti (programy a fotografie

z představení). Dále pak výstřižky z dobového tisku o filmu *Poznamenání* a Jandlové fotografie z dětství. Součástí pozůstalosti je soška Oscara a Zlatý Globus.

Milada Rezková